

22.8.12

122b (ובני מנשה חפר וישעי) → 123b (משנה ד')

1. כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה: דברים כא, יז
 2. ותיה ביום תנחילו את בניו את אשר יהיה לו לא יוכל לבכר את בן השנואה הבכר: דברים כא, טו
 3. ובני ראובן בכור ישראל פי הוא הבכור ובחללו יצונוי אביו נתנה בכרתו לבני יוסף בן ישראל ולא להתיחש לבכרה: דה"א ה, א
 4. פי יהודה גבר באחיו ולנגיד ממנו והבכרה ליוסף: דה"א ה, ב
 5. ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי: בראשית מח, כב
 6. פי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני: תהלים מד, ז
 7. ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרמה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי: בראשית מח, ה
 8. אלה תלדות יעקב יוסף... בראשית לו, ב
 9. ועני לאה רכות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה: בראשית כט, יז
 10. מן הבהמה שהורה ומן הבהמה אשר איננה טהרה ומן העוף וכל אשר רמש על האדמה: בראשית ז, ח
 11. ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש יושב אהלים: בראשית כה, כו
 12. וירא ה' פי שנואה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה: בראשית כט, לא
 13. ויגד יעקב לרחל פי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא ותרוץ ותגד לאביה: בראשית כט, יב
 14. עם גבר תתבר ועם עקש תתפל: שמ"ב כב, כו
 15. ויהי בבקר והנה הוא לאה ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמייתני: בראשית כט, כה
 16. אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו כל נפש בניו ובנותיו שלשים ושלש: בראשית מו, טו
 17. וישא עניו וירא את בנימין אחיו בן אמו ויאמר הנה אחיכם הקטן אשר אמרתם אלי ויאמר אלהים יחנך בני: בראשית מג, כט
 18. ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים ותלד לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אחתם: במדבר טו, טז
 19. ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולא רצו: בראשית ל, כה
 20. והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלים ולא יהיה שריד לבית עשו פי יקוק דבר: עובדיה א, יח
 21. ויכס דוד מהנשף ועד הערב למחרתם ולא נמלט מהם איש פי אם ארבע מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים וינסו: שמ"א ל, יז
 22. בלכתו אל ציקלג נפלו עליו מנשפה עדנו ויוזבד וידיעאל ומיכאל ויוזבד ואליהוא וצלתי ראשי האלפים אשר למנשפה: דה"א יב, כא
 23. ומהם מן בני שמעון הלכו להר שער אגשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועזיאל בני ישעי בראשם: דה"א ד, מב

דכתיב ובני מנשה חפר וישעי. אין המקרא הזה בשום מקום אלא מקרא מקוצר נקטיה, דהתם בדברי הימים מונה לישעי בתוך בני מנשה, ודרך התלמוד לקצר בפסוקים, ופעמים שמוסיף בהם לביאור כמותה שאמרו במס' תענית (ע"י כ"ט ב') לתת להם אחרית ותקוה בגולה, שהוסיף בגולה על המקרא לפי שזה ענינו למעלה מאותו מקרא, אבל אין בעיקר המקרא אלא לתת להם אחרית ותקוה ותו לא מיד. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף קכב עמוד ב

- I נחלה (sons and daughters are (equally?) included in משנה ד'
 - a meaning: sons and daughters relate to father's and mother's estate in the same way
 - b Limitation: a son takes a double-portion in father's estate, not from mother's estate
 - c Limitation: a daughter is fed from father's property but not from mother's property
 - i Sources: v. 1 – פי-שנים is given as a single unit (e.g. if 5 brothers, divide into 6 portions, בכור getting 2)
 - 1 Challenge: perhaps it means that he gets double of all property
 - (a) Answer: just as if he divides with another brother, he gets 2 portions; similarly, if there are 5
 - 2 Challenge: read analogy in the other way – just as with one brother, he gets twice as much...
 - (a) Answer: v. 2 expands נחלה for other brothers
 - (b) בריתא: adds vv. 3-6
 - (i) v3: infer בכור::בכור from v. 1
 - (ii) v4: infer בכורה::בכורה from end of v.1
 - (iii) v5: he gets one extra portion, not twice as much of the property
 - 1. ד"פ לאבני: maybe this just means one extra tree
 - 2. Answer: v. 7 indicates two full portions for יוסף
 - (iv) v6: explains that תפילה וקשת refer to תפילה, not by the sword
- II Aggadic excursus about יעקב בני
 - a Question: why did יעקב take the בכורה away from ראובן? (answer: v. 3!)
 - b Rather: why did he give it to יוסף?
 - i Answer: בכור should be from רחל (v. 8), but due to תפילה לאה (v. 9, in spite of v. 10! – v. 11 – v. 12), ראובן
 - ii Nonetheless: רחל's צניעות (the סימנין – vv. 13-15) merited it back to her
 - 1 Tangent: the missing family member in בראשית מו (vv. 16-18)
 - c Question: v. 19 – why did יוסף choose to leave when יעקב was born?
 - i Answer: he saw that עשו would be defeated by יוסף (v. 20)
 - 1 Challenge: v. 21 (דוד – יהודה – beat עמלק)
 - 2 Answer: v. 22 – he had בני מנשה with him
 - 3 Challenge: v. 23 – they were from שמעון
 - 4 Answer: (see ריטב"א for proof-text) – they were really from מנשה